Τὴν 24 Ἰουνίου ἥ τε Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τελοῦσι τὴν μνήμην τῶν γενεθλίων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Τὴν προηγουμένην δὲ τῆς ἑορτῆς νύκτα καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα συνειθίζουσι ν' ἀνάπτωσι πολυπληθεῖς πυρὰς, ὑπὲρ ἃς εὐθύμως παιδία καὶ γέροντες καὶ μητέρες μετὰ τῶν τέκνων των πηδῶσι, τὸ ἀκόλουθον ᾆσμα ἐν Κύπρῳ ψάλλουσαι:

Ψύλλοι, ψύλλοι, φύ'ετε
καὶ χορειοὶ φοφίσετε·
κι' ἄϊς-Γιάννης ἔρκεται
μὲ τὸ κονταρόξυλον
καὶ κονταροξυλίζει σας.

Περὶ τῆς συνηθείας ταύτης ἐθημοσιεύσαμεν ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς Ἑστίας (σ. 414) ἐκτενῆ διατριβήν· τὴν ἑπομένην δὲ περιγραφὴν τῶν Κληδόνων ἐταχυολογήσαμεν ἔκ τινος μελέτης τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου.

Ἡ λέξις Κλήδονας παράγεται ἀπὸ τοῦ κληΐζω (κλείζω =φημίζω, ἐπαινῶ, ἐγκωμιάζω). Ὁ λαὸς, ἀγνοῶν τὴν παραγωγὴν ταύτην, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπὸ τοῦ κλείω· ὅθεν καὶ κλείεται (=κλειδόνεται), καὶ ἀνοίγεται, καὶ τὰ πλειότερα τῶν συμβόλων τῶν κληδονιζομένων εἶνε συνήθως κλειδία, καὶ τὸ τραγούδιον δὲ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον διέσωσε καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ Γαλλικὸν ὁ Guys, κεκλεισμένον τὸν ὑποθέτει:

Ἀνοίξετε τὸν Κλήδονα, νἄβγῃ ὁ χαριτωμένος
ὅπου τὰ κάστρα πολεμᾷ καὶ ὄγαίνει κερδεμένος.
Τί μὲ ὠφελοῦν ἡ ὡμορφιαὶς, τί μὲ ὠφελοῦν τὰ κάλλη,
καὶ τῆς καρδιᾶς μου τὰ κλειδιὰ νὰ τὰ κρατοῦσιν ἄλλοι; κλ.

Σ. τ. Δ.

ΚΛΗΔΟΝΕΣ

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τελοῦνται ἡ *κλήδονες*, εἶδος μαντείας πιθανῶς ἀρχαίας, ἂν καὶ ὅμοιον ἀρχαῖον τρόπον μαντικῆς δὲν γνωρίζομεν ὑπάρχοντα. Ἡ λέξις *κλήδονας* εἶναι ἀρχαία· εὑρηται δὲ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς εἰς τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ.

Τὸ εἶδος τῆς διὰ τοῦ *κλήδονα* μαντείας εἶναι ἰδιάζον εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν, παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἁπαντῶν,[1] τῶν Ἀλβανῶν μόνον ἐξαιρουμένων, οἵτινες, ἕνεκα τῆς καθημερινῆς μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ Ἑλλήνων συγχρωτίσεως, πολλὰ ἑλληνικὰ παρέλαβον καὶ διετήρησαν ἔθιμα. Διὰ τοῦ εἴδους τούτου τῆς μαντείας αἱ νεάνιδες ζητοῦσι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των, ἤτοι τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῶν γάμου· καὶ τοῦτο ἴσως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Sonnini, διότι ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶναι διὰ τὰς νεάνιδας τῆς Ἑλλάδος ὅ,τι ὁ ἅγιος Νικόλαος διὰ τὰς Γαλλίδας· ὁ ἅγιος εἰς ὃν ἀπευθύνουσι προσευχὰς ὅπως ταχέως νυμφευθῶσι.

Ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συνέρχονται αἱ θέλουσαι νὰ μάθωσι τὴν τύχην των νεάνιδες εἰς συγγενικήν τινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἰκίαν, καὶ θέτουσιν ἴδιον ἑκάστη γνώρισμα (σημάδι), ὡς δακτύλιον, νομίσματα, καρυόφυλλον, ἢ μόνον μῆλον ἢ καὶ ἁπλῶς ὅ,τι δήποτε θελήσωσιν ἐντὸς ἀγγείου (στάμνα, λαῆνα) πλήρους ὕδατος, *ἀμίλητο νερὸ* ἢ *νερὸ ποῦ δὲ μιλέται* καλουμένου· καὶ τοῦτο διότι ὁ κομίσας αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε λέξιν νὰ ἐκστομίσῃ καθ' ὁδόν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ *ἀμίλητο νερὸ* συνειθίζεται νὰ φέρῃ ἐκ τῆς πηγῆς παῖς, οὗ ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ζῶσιν, ὅπερ ἐνθυμίζει τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων, καθ' ἣν *ἀμφιθαλεῖς* παῖδες ἐλάμβανον μέρος ἢ καὶ ἦρχον πολλῶν τελετῶν ἐπισήμων. Τὸ ἀγγεῖον κοσμεῖται ἀκολούθως μὲ δάφνας καὶ μύρτους, ἢ μὲ τὸ φυτὸν *περκοπάδα* (περικλύμενον), ὡς τοῦτο γίνεται ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπου οὐ μόνον τὸ ἀγγεῖον κοσμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στύλους τῆς οἰκίας, καὶ τὴν ὀσφὺν τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀκόμη τῶν παιδίων στέφουσιν, ἐξ ὧν ἀρχαϊκώτερον χαρακτῆρα ἡ τελετὴ προσλαμβάνει. Ἔπειτα τὸ ἀγγεῖον κλείεται εἰς πολλὰς χώρας διὰ κλειδὸς, κατὰ παρεξήγησιν πιθανῶς τοῦ ὀνόματος,[1] ἀφ' οὗ καλυφθῇ δι' ἐρυθροῦ ὑφάσματος, καὶ ἐκτίθεται τὴν νύκτα ὅλην ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας ἢ ἄλλου ὑψηλοῦ μέρους, ὅπως τὸ ἴδωσι τὰ ἄστρα (*ἀστρονομισθῇ*), φυλάττεται δὲ ἐνίοτε ἔξω τὴν νύκτα ὑπὸ δύο παρθένων.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν συνέρχονται κατὰ τὴν ὥραν, ἣν προηγουμένως ὥρισαν, συνήθως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ μία νεᾶνις ἐμπρὸς ὅλων ἀποκαλύπτει τὸ ἀγγεῖον, ἐνῷ ἄλλη ψάλλει τὸ ἑπόμενον ᾆσμα·

Ἀνοίξετε τὸν κληδονα γιὰ τ' ἅϊ Γιαννιοῦ τὴ χάρι,
καὶ σήμερα θὲ νὰ βρεθῇ ὅπου εἶναι ῥιζικάρης.
Καὶ πάλι ξανανοίξετε νὰ 'βγῇ καὶ τὸ 'δικό τση,
τσῆ καλομοίρας καὶ ξανθῆς νὰ 'διῇ τὸ ῥιζικό τση.

καὶ,

Ἀνοίξετε τὸν κληδονα νἄβγῃ ὁ χαριτωμένος.
Ὅλο τὸν κόσμο γύρισα, κ' ἐγὼ εἶμαι κερδεμένος.

Ἑκάστη τότε, καλουμένη ὑπὸ τῆς κρατούσης τὸ ἀγγεῖον, ἀπαγγέλλει ἢ αὐτοσχεδιάζει δίστιχόν τι, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἐκείνη ἐκβάλλει τοῦ ἀγγείου ἓν ἀντικείμενον, ὅπερ δίδουσιν εἰς τὸν ἀρχῆθεν θέσαντα· ἐφαρμόζουσι δὲ ὅπως δύνανται κατὰ προσέγγισιν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀπαγγελθὲν δίστιχον, καὶ προσπαθοῦσιν ἐκ τούτου νὰ ἐξάξωσι μαντείαν τινά.

Ἀφ' οὗ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴδωσιν ὅλαι τὴν τύχην των, πληροῦσι τὸ στόμα των ἀπὸ τὸ μαγικὸν τοῦ ἀγγείου ὕδωρ καὶ τρέχουσιν εἰς τὰ παράθυρα ἢ τὸν δρόμον, νομίζουσαι ὅτι τὸ πρῶτον ὄνομα, ὅπερ θὰ ἀκούσωσιν, εἶναι τὸ τοῦ μέλλοντος συζύγου των. Ὁ Guys ἀναφέρει ἕτερον τρόπον μαντικῆς διὰ τοῦ ὕδατος τούτου·

1. Ἐν Βρεττανίᾳ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν ταῖς παρὰ τὰ Πυρρηναῖα χώραις αἱ νεάνιδες τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου διά τινων μέσων προσπαθοῦσι νὰ μαντεύσωσι τὸν μέλλοντα σύζυγόν των.

1. Πολλοὶ, ἀπατώμενοι ἐκ τῆς παρηχήσεως, γράφουσιν ἐσφαλμένως τὴν λέξιν κληδόνα δι' η (κατὰ τὸ κληδουγέω, κληδουχος κλπ.)—Ἐν τούτοις μαντεία διὰ κλειδὸς ἦν συνήθης κατὰ μεσαίωνα· ἐνόμιζον ὅτι ἀλανθάστως ἀπεκάλυπτον ὅ,τι δήποτε μυστικὸν, πρὸ πάντων δὲ τὸν αὐτουργὸν κλοπῆς, ἐγγράφοντες τὸ ὄνομα τοῦ ὑπόπτου ἐπὶ κλειδὸς προσδεδεμένης εἰς Εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐξήρτητο ἐκ τοῦ δακτύλου νέας κόρης, ὡρισμένην προσευχὴν ἀπαγγελλούσης· ἂν ἡ κλεὶς ἐκινεῖτο, τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς σημεῖον τῆς ἐνοχῆς.